

**МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

УДК 141.319.8+111.12](043.5)

КАРПОВЕЦЬ Максим В'ячеславович

**МІСТО ЯК СВІТ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ:
ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

Спеціальність 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2013

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Виникнення міста в соціокультурній перспективі є особливою подією в історії людства, оскільки у ньому по-новому конструюється простір і час, тілесність та ідентичність городянина. Ідеться не лише про становлення якісно нової економіки, соціальної спільноти чи політичного об'єднання у природному просторі, а й про формування нової картини світу. Продукуючи й актуалізуючи нові стратегії людського буття, місто виникає як світ зі своєю сферою ритуалів, правил та законів, звичаїв і традицій. Цей світ передусім розкривається у смислових конфігураціях із тією свідомістю, що репрезентує місто в усій його культурній та онтологічній різноманітності.

Місто неможливо зрозуміти без аналізу культурних проектів, які створює людина, бо міська культура є насамперед антропологічним феноменом. Міська людина постає як окрема реальність, яка вибудовується і водночас занепадає у світі міста. Специфіка складних зв'язків людини і міста потребує посилення евристичного потенціалу дослідження, оскільки динаміка та непередбачуваність розвитку міської культури щоразу ставлять нові антропологічні виклики.

Утім, на сьогодні сформувався скептичний підхід щодо цілісного розуміння міста і людини в ньому, адже та постає роздробленою в численних культурних, соціальних, історичних і текстуальних поглядах. У наукових дискусіях поки не вдалося з'ясувати, чим власне є «людське буття у місті» і яким чином його інтерпретувати, нові ж антропологічні дослідження намагаються зовсім відійти від сталих визначень. Розуміючи небезпеку розпорошення у міській проблематиці, ми звертаємося до філософсько-антропологічного аналізу, що передбачає методологічне та системне осмислення людини в місті.

Філософсько-антропологічне бачення проблеми особливо актуалізує та обставина, що вивчення міста як соціально-історичного явища донині відбувалося переважно у межах урбаністичних теорій. За цивілізаційного підходу місто розуміли як історичний феномен, основу якого становили соціально-правові та політичні відносини. Проте важливо також розглянути його у філософському контексті, долаючи таким чином однобічність цього підходу. Філософсько-антропологічна рефлексія передбачає спробу зафіксувати місто як «світ» з огляду на сутність його буття. Тому доцільно не тільки розуміти місто у взаємодії з окремим історичним, соціальним та загалом цивілізаційним ареалом, але й спробувати вибудувати онтологічну ідею міста у горизонті смислового поля культури.

У такому разі дослідження людського буття в місті органічно вписується в коло філософсько-антропологічних концепцій. Один із способів осягання людини – вивчення її зв'язків з об'єктами й іншими людьми, завдяки чому сутність індивідуально-особистісного буття увиразнюється всебічно та повноцінно. Саме у цих смислових координатах продуктивним є філософсько-антропологічний аналіз, що не тільки інтегрує суміжні антропологічні підходи, а й має власні принципові концептуальні і теоретичні засади.

Ступінь наукової розробленості теми. Про неоднозначність і складність

теми свідчить низка різноманітних стратегій осмислення людини міста. У західному академічному середовищі «антропологія міста» виникла нещодавно і пов'язана з діяльністю американського культурного антрополога Роберта Редфілда, який звернув увагу на функціональну залежність маленьких етнічних угруповань від великого міста.

У перспективі філософсько-антропологічного осмислення міста важко оминати соціально-антропологічні дослідження, що найчіткіше репрезентовані текстами Г. Зіммеля, М. Вебера, А. Вебера, В. Зомбарта, Е. Дюркгейма, М. Мосса, А. Сміта, Л. Мамфорда. У межах цієї парадигми окреслено критичне ставлення до міської цивілізації і разом з тим відсторонену спробу зафіксувати складні переходи від примітивних культур до цивілізованих. Водночас порушено такі важливі антропологічні питання, як масова культура, повсякденність, ігровий вимір культури, соціалізація та інкультурація.

Значущими є дослідження в контексті історичної антропології, серед яких істотну роль відіграють результати роботи французької школи «Анналів» (кін. 20-х – поч. 90-х рр. ХХ ст.). У текстах М. Блока («Феодальне суспільство»), Л. Февра («Чуттєвість та історія»), Ф. Броделя («Структури повсякденності»), Ж. Дюбі («Історія жінок на Заході»), Ж. Делюмо («Цивілізація Відродження»), Ж. Ле Гоффа («Історія тіла в середні віки»), Ф. Ар'єса («Дитина і сімейне життя за Старого режиму»), Е. Ле Руа Ладюрі («Історія клімату») простежується спроба залучити філософський, економічний, літературний контексти для пояснення світогляду городянина, повсякденної культури міста та її структур. Таким чином, замість класичної подієвої історії запропоновано історію «великої тривалості» (*la longue durée*), за висловом Ф. Броделя.

Одночасно сформувалися культурно-цивілізаційні підходи О. Шпенглера («Занепад Європи») й А. Тойнбі («Міста у розвитку»). Ці філософи вважали міську цивілізацію ключовим етапом у розвитку людської історії. Не без їхнього впливу історична антропологія оформилась у Німеччині. Насамперед варто назвати праці Т. Ніппердея («Реформація, революція, утопія: дослідження ХVІ ст.») і Г.-У. Велера («Теорія модернізації та історії»), які прагнули виокремити антропологічні закономірності у переході від аграрного до індустріального суспільства.

У руслі культурної антропології помітна спроба осмислити характер взаємодії людини і міста в конкретних культурних середовищах. Такі дослідження здійснено у працях К. Леві-Строса, Л. Леві-Брюля, Е. Барнетта Тайлора, Л. Генрі Моргана, Д. Фрезера. Усі вони намагалися простежити універсальні тенденції розвитку культури, зокрема в її індустріальному вияві. Схожий теоретичний імпульс наявний у роботах деяких представників американської культурної антропології, а саме у Р. Бенедикт («Паттерни культури»), М. Мід («Люди і місця»), І. Бейтсона («Екологія розуму»). На сьогодні важливі також герменевтичні підходи К. Гірца («Інтерпретація культур»), Дж. Кліффорда та Дж. Е. Маркуса («Пишучи культуру: поетика і політика етнографії»), В. Тернера («Антропологія досвіду»), Дж. Маркуса та Майкла М. Д. Фішера («Антропологія як культурна критика»), які спонукають сучасних дослідників не обмежуватися емпіричними даними, а віднаходити форми

закладених значень міста, що розуміється як текст.

Місту як об'єктові дослідження відведено особливе значення в урбаністичній антропології, що розвинулася у США. Прийнято вирізняти дві школи: чиказьку та лос-анджелеську. Першу школу, яка належить до класичної теорії міста, презентують тексти Р. Е. Парка, Е. Берджеса, Л. Уїрта, Л. Мамфорда, Р. Д. МакКензі, Н. Андерсона, Ф. Знанецького. Ці антропологи акцентують увагу на впорядкованості і системності світу міста. Натомість лос-анджелеська школа (М. Девіс, Е. Соджа, М. Дір, А. Дж. Скотт, С. Фласті, Д. Волч, М. Сторпер) створює неklasичну, постмодерну або постфрейдистську інтерпретацію, в основі якої – множинність, децентрованість та алогічність людського життя у місті.

Такі ідеї розкритикували марксистські урбаністичні теоретики, зокрема М. Кастельс, Д. Гарві, М. де Серто й А. Лефевр. До них долучились і представники так званої нью-йоркської школи, а саме Д. Джекобс, Ш. Зукін та С. Сассен. Критику передусім було спрямовано на непослідовність і відсутність методологічних засад у постмодерному урбанізмі, який принципово заперечував будь-яку можливість системи та лінійності аналізу. Натомість гендерна антропологія (А. Сассер, Д. Батлер, Ш. Ортнер, Д. Хубер) звертає увагу на відмінність міських практик між чоловіками та жінками, а також домінування першого типу дискурсу над другим, що призводить до викривленого сприйняття урбаністичної культури.

Своєрідні дослідження міста здійснено крізь призму текстів художньої літератури. Варто, зокрема, виділити літературознавчі та культурологічні розвідки Р. Лехана, М. Бредбері, Р. Алтера, Ф. Моретті, Л. Уоллока. Більшість дослідників звертає увагу на людину міста в модерністських художніх текстах, які, на думку авторів, найповніше відтворюють антропологічні сенси міської культури. Однак В. Топоров, М. Анциферов і М. Бахтін звертаються й до інших зразків художньої літератури, зокрема ренесансної та барокової доби.

У філософській антропології місто як предмет методологічно-теоретичної рефлексії не виокремлюється, однак саме в її координатах постають фундаментальні питання про особливість людського буття у світі культури. Насамперед потрібно вказати на ключові засади філософської антропології у працях М. Шелера, Г. Плеснера й А. Гелена. Їх можна об'єднати у спільне ідейне поле, або ж програму, філософської антропології, де питання тілесності, онтології культури, відкритості світу, самовизначеності людини мають першочергове значення. Важливими для розуміння світу міста є також концепції символічних форм Е. Кассіра, індивідуальних стилів життя Е. Ротхакера, граничних ситуацій К. Ясперса та екзистенціальних дихотомій Е. Фромма.

Серед новочасних філософсько-антропологічних досліджень міста привертають увагу розвідки Г. Фаренбаха (етична настанова), М. Ландмана (стратегія подолання цивілізаційної кризи), В. Камлаха (ідея про залежність від масової культури), Г. Рота й О. Ф. Больнова (антропологічно-педагогічний проект), М. Бубера і К. Лоренца (діалогічний проект), Г. Гебауера (лінгвістично-антропологічний проект), Д. Агамбена (соціально-критичний проект). Самобутніми є соціокультурні проекти Г.-Е. Генгстенберга, Г. Хартунга, Р. Бульмана, К.-З.

Реберга, а також М. Фуко, який залишає постструктуралістський напрям у намаганні вибудувати оригінальну концепцію «турботи про себе» у руслі людської тілесності. Більшість цих досліджень фокусується на повсякденності і спонтанності, непередбачуваності та загалом граничній проблемності людського буття у світі.

На етапі розробляння перебуває антропологія міста в російських гуманітарних студіях. Ю. Тихеева прагне зрозуміти специфіку міської ментальності та людської діяльності у місті. Схожій проблемі присвячено працю О. Трубіної «Місто в теорії: досвіди осмислення простору», в якій дослідниця докладно розглядає історичні віхи урбаністики. Феномен міської ідентичності аналізує О. Согомонов, а С. Смірнов акцентує увагу на критерії міста, вказуючи на принципову різницю між східноєвропейським містом і західним. У руслі візуальної антропології об'єднані розвідки О. Запорожець, К. Лавринець, В. Семенової, Р. Абрамова, П. Романова, які намагаються простежити загальні тенденції життя людини у міському середовищі. У цьому контексті значущою стала поява колективної праці «Візуальна антропологія: міські мапи пам'яті».

Серед вітчизняних досліджень важливим методологічним і теоретичним підґрунтям для антропології міста були тексти та ідеї представників київської філософсько-антропологічної школи, зокрема В. Шинкарука, В. Іванова, В. Табачковського, Є. Андроса, Є. Бистрицького, В. Козловського, С. Пролєєва, В. Малахова, Т. Лютого, Н. Хамітова, О. Гомілко та інших. Водночас на проблему міської культури звертають увагу представники харківської школи, а саме: Л. Стародубцева, О. Мусієздов, О. Буряк, О. Кравченко. Їхні ідеї про візуальну складову міського середовища, час і простір, тілесність та міську ідентичність дотичні як до урбаністичної проблематики, так і в цілому до філософсько-антропологічної. Важливим етапом в осмисленні міста в культурно-історичному аспекті була поява збірника наукових праць «Образ міста в контексті історії, філософії, культури». Серед авторів варто виокремити В. Горського, Н. Горську, В. Малахова, І. Матковську, оскільки саме вони фокусують увагу на унікальності людського досвіду і світу в міській культурі. Не можна не відзначити працю В. Єрмоленка «Оповідач і філософ: Вальтер Беньямін та його час», де окремо проаналізовано феномен міських пасажів і фланерування у філософії В. Беняміна. Культурологічна тенденція осмислення міста присутня у текстах Т. Возняка «Феномен міста» та С. Шліпченко «Записано на камені».

Велика кількість досліджень усе ж не дає підстав констатувати здійснення цілісного та послідовного філософсько-антропологічного аналізу міста. Більшість науковців фрагментарно й епізодично осмислюють питання людини і міста, не намагаючись випрацювати цілісної концепції чи методології. У західному гуманітарному просторі (крім німецького) філософська антропологія не функціонує як окрема дисципліна, а тому часто її замінюють соціальними, культурними чи літературними програмами. Сьогодні існує велика потреба у здійсненні філософсько-антропологічного аналізу міста, оскільки такий аналіз не лише дасть змогу осмислити із філософських вихідних позицій людське буття у місті, а й загалом актуалізує важливість філософської антропології у її методологічному

аспекті.

Усвідомлення цього визначило **мету** дисертаційного дослідження, яка полягає у здійсненні філософсько-антропологічного аналізу світу міста як структурної та ціннісно-сислової організації у тісному зв'язку з тілесно-духовним буттям людини.

Реалізація поставленої мети передбачала розв'язання таких **завдань**:

- висвітлити основні антропологічні моделі розуміння міста;
- обґрунтувати теоретико-методологічні основи філософсько-антропологічного аналізу людського буття у світі міста;
- виявити топографічні і темпоральні структури світу міста та їх людські смисли;
- розглянути основні модуси людської тілесності у міській культурі;
- проаналізувати умови відкритості, переживання і досвіду людського буття у світі міста;
- розкрити сутність феномену міської ідентичності.

Об'єктом дисертаційного дослідження є світ міста як культурний феномен людського буття. **Предмет** дослідження – структурна та ціннісно-сислова організація людського буття у світі міста.

Теоретико-методологічні засади дослідження визначені філософсько-антропологічним підходом і його вихідними концептуальними засадами, що зумовлює використання певних методологічних настанов задля розкриття поставлених завдань.

Структурний метод дав змогу виявити логіку конструювання та функціонування культурно-топографічних формоутворень, усередині яких здійснюється людське буття у місті, на основі інваріантних тем і парних опозицій («Структурна антропологія» К. Леві-Строса), механізмів продукування культурних практик і їхнього закріплення в архів міста («Археологія знання» М. Фуко), а також структурних модусів контекстуалізації людських практик у місті («Продукування простору» А. Лефевра).

Своєю чергою, *феноменологічний* метод дав підстави описати і розкрити фундаментальні умови експлікації світу у просторі повсякденності («Повсякденність як плавильний тигель раціональності» Б. Вальденфельса), переживання якої здійснюється у видимих і невидимих виявах людської тілесності («Видиме і невидиме» М. Мерло-Понті), зокрема у взаємодії тіла-суб'єкта і тіла-об'єкта, де модуси свого, ситуативного та чужого мають фундаментальне значення («Феноменологія тіла» В. Подороги).

Відповідно до логіки дослідження, *антропологічний* метод використано для розуміння світу міста як динамічного середовища генерування смислів («Не-місця: введення в антропологію супермодерності» М. Оже) у горизонті відкритості людського буття («Про систематику антропології» А. Гелена).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній філософії здійснено розгорнутий філософсько-антропологічний аналіз міста як світу людського буття. Наукова новизна конкретизується у таких положеннях:

Вперше:

- виявлено специфіку антропологічних моделей аналізу міста, що полягає у розумінні людини як елементу міської культури та міста як опосередкованого результату людської діяльності;
- розкрито теоретико-методологічні засади філософсько-антропологічного аналізу міста як світу людського буття; визначено необхідність одночасного врахування внутрішніх буттєвих характеристик людини і загальних закономірностей міської культури, її особливостей та історичної динаміки.

Уточнено:

- обґрунтування, що світогляд та ідентичність городянина формуються за умов смислової відкритості людини до світу міста та його переживання;
- розуміння залежності специфіки міської ідентичності від проективності людського буття у світі міста.

Набуло подальшого розвитку:

- твердження, що антропологічний зміст топографічних (центр, периферія, межа та передмістя) і темпоральних (лінійність і циклічність, процесуальність і дискретність) формоутворень міста виявляється в культурному впорядкуванні людського буття;
- судження, що модусами людської тілесності у її смисловій взаємодії зі світом міського буття постають тіло городянина, фланера, туриста й натовпу.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані у практиці викладання як нормативних, так і спеціальних курсів з філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії тощо, а також під час підготовки навчальних посібників із зазначених дисциплін. Положення дисертації можуть знайти застосування у подальших антропологічних та філософських студіях, присвячених проблемі людського буття у місті.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане у межах планової теми «Філософія в контексті культури: історія і сучасність» кафедри філософії та релігієзнавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» (державний реєстраційний номер 0110U001268).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням, його логіка і висновки відображають наукову позицію автора. Усі публікації за темою дисертації здійснено без співавторів.

Апробація результатів дослідження. Зміст, основні положення та висновки дисертаційного дослідження було обговорено на засіданнях кафедри філософії та релігієзнавства НаУКМА (2011–2012).

Окремі результати дисертаційного дослідження було викладено у доповідях автора на таких наукових конференціях: Міжнародній науковій конференції

«Конфлікт і примирення крізь призму віри» (Львів, 16-18 березня 2008 р.), Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки філософського факультету» (Київ, 16–17 квітня 2008 р.), VII Міжнародній науковій конференції «Традиція і культура – Людина і всесвіт. Всеєдність буття» (Київ, 18-19 грудня 2009 р.), Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки філософського факультету» (Київ, 21–22 квітня 2009 р.), Міжнародній науковій конференції «Екологія простору культури. Проблеми та рішення» (Київ, 5–6 червня 2009 р.), I Міжнародній науковій міждисциплінарній конференції «Час у дзеркалі науки» (Київ, 19 березня 2011 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено автором у 13 публікаціях – семи статтях у фахових виданнях та шести тезах, опублікованих за матеріалами конференцій.

Структура роботи відповідає меті та завданням дослідження й зумовлена логікою розкриття теми. Основний зміст дисертації викладено у вступі, трьох розділах та висновках. Повний обсяг дисертації становить 194 сторінки основного тексту і 30 сторінок списку використаних джерел із 344 найменувань, 125 із яких – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, проаналізовано ступінь її наукового опрацювання, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічні засади роботи, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення дисертації, подано відомості про її зв'язок з науковими програмами, апробацію результатів, структуру та обсяг.

У **розділі 1 «Теоретико-методологічні засади філософсько-антропологічного осмислення міста»** розглянуто основні моделі антропологічного дослідження міста, а також визначено специфіку філософсько-антропологічного аналізу міста.

У **підрозділі 1.1 «Основні моделі антропологічних досліджень міста»** розгорнуто історико-культурну панораму становлення антропологічних парадигм. Вихідним принципом розрізнення є географічне зосередження досліджень, що розвивалися в основному у Великій Британії, Німеччині, Франції та США. Відповідно, виокремлено та проаналізовано такі моделі антропологічного знання: соціальну, культурну, історичну й урбаністичну антропологію.

Соціальна антропологія розглядає людське буття у місті в контексті соціальних структур, інститутів та комунікацій, завдяки яким досягається оптимальна стратегія функціонування міської культури. Натомість культурна антропологія прагне, з одного боку, осмислити внутрішню сутність окремих випадків людського життя у місті, виділяючи залежно від особливостей культурного ареалу його специфічну атрибутивність. З іншого ж – спираючись на структуралістські засади, вона здійснює спробу вписати місто у ширший

семантичний контекст.

Важливим поворотом в антропологічних студіях є розвідки у межах історичної антропології, яка акцентувала свою увагу на буденній культурі міста, тілесності, процесуальності і плюралізму людських історій. Специфічною для цього дослідження є модель урбаністичної антропології, представлена двома відомими школами: чиказькою і лос-анджелеською. У першому випадку маємо класичний підхід до аналізу міста, яке постає структурно-функціональною і системною організацією людського простору. Натомість лос-анджелеська школа пропонує розглядати місто у нетрадиційному ракурсі, де питання пам'яті, не-місця, поліцентричності, домінуючої маргінальності мають першочергове значення.

У *підрозділі 1.2 «Методологія філософсько-антропологічного аналізу людини в місті»* розкрито вихідні теоретико-методологічні постулати філософської антропології у зв'язку з міською проблематикою. У загальній системі антропологічних моделей філософсько-антропологічну парадигму вирізняє те, що вона прагне залучити до своєї методології як позаісторичні характеристики людини, так і ті, що зумовлені безпосередньо її буттєвою сутністю.

Одним із способів філософського осмислення людини є вивчення конфігурацій зв'язку із об'єктами культури, в межах яких якості людського відображаються найбільш суттєво. Попри відмінність авторських позицій у спробі витворити цілісне розуміння людини, всі вони так чи інакше сходяться у спільній точці розуміння тіла як фундаментального культурно-онтологічного феномену, що відрізняє людське від тваринного.

У руслі філософської антропології найбільш чітко виділяються два підходи щодо осягнення сутності людської істоти. Перший полягає у спробі з'ясувати об'єктивні структури людського буття, що формуються внаслідок закономірностей поступу культури та історії. Натомість другий підхід намагається з'ясувати сутність людини, виходячи із її внутрішніх буттєвих характеристик, у смисловому відношенні із духовним полем культури. Обидва шляхи є протилежними поглядами на одну і ту ж проблему, тому важливо зберегти рівновагу між цими концепціями. З урахуванням цього було викладено теоретико-методологічну стратегію здійснення філософсько-антропологічного аналізу міста як світу людського буття. В основі цієї концепції знаходиться принцип інтерпретативного руху від просторових та часових структур світу міста до виявлення специфіки організації тілесного та світоглядного виміру людського буття, а також сутності міської ідентичності.

У *розділі 2 «Структури світу міста у практиках культури»* проаналізовано топографічні і темпоральні структури міста, у межах яких актуалізуються людські повсякденні відносини, комунікаційні канали та символічний обмін знанням, які загалом об'єктивуються у практики культури.

У *підрозділі 2.1 «Особливості людського буття і смислові межі міста»* пояснено ключове для філософсько-антропологічного аналізу поняття «світ». Визначено структурні, ціннісно-смислові та символічні особливості людського буття у місті. Показано, що вихідною в організації світу міста є людська діяльність, в якій генерування матеріальних артефактів та духовних цінностей і змістів відіграє

визначальну соціокультурну роль.

Розглянуто проблему кордонів міста і проаналізовано, окрім фізично-географічних, також смислові межі. У своєму первинному задумі межа виділяє місце чи місцевість, а тому поява міста за своєю суттю є оформленням ідеї порядку в просторі, її конкретним втіленням у формі матеріальних елементів. У дослідженні межа розглядається як та культурна форма, що відокремлює внутрішній час і простір міста від зовнішнього, будучи одночасно рубежем між своїм і чужим, означеним і неозначеним світом.

Показано, що місто постає як результат територіального маркування і смислового позначення людиною власного світу, тобто культури, діалектика якого полягає водночас як у відокремленні від світу природи, так і в доповненні до нього. У цьому аспекті ідея міста має визначальне значення, оскільки місто перш за все окреслюється в уяві, міфах та історіях, а тоді вже набуває свого предметного оформлення. Саме ця характеристика об'єднує появу будь-якого міста, що перш за все є змодельованим проектом порядку, а тоді вже його реалізацією. Водночас доповнено, що соціокультурним вираженням межі є також табу, яке найбільш актуальне в архаїчних містах, а у сучасних мегаполісах видозмінилося у нормативні символічні форми підтримання порядку – як буденного, так і святкового.

У *підрозділі 2.2 «Топологічні структури міського ландшафту»* висвітлено просторові особливості людського буття у світі міста, зокрема зосереджено увагу на центрі та периферії, приватному і публічному просторі. Просторова тканина міста сповнена динаміки і ритмів, що переплітаються між собою у складних конфігураціях, утворюючи нові функціональні зони, смислові вузли і репрезентативні тексти. Наголошено на антропологічному значенні просторової організації міста, де кожен структурний елемент пов'язаний із життєвими потребами та проектами людини.

Вказано, що в осмисленні топографії міста його основними структурами постають центр та периферія, де актуалізуються різні культурні практики і коди. Розбудова міста в географічному просторі завжди відбувається навколо чи з центру, поступово нашаровуючи все нові і нові культурні пласти на єдину вісь. Важливим є не місце центру, а смисл центру, що не завжди збігається із географічним центром міста. Переважно центр пов'язаний із сакральним компонентом міста, що пов'язано також із владою і контролем над урбаністичним світом. Однак сьогодні спостерігається зміщення та розмивання священного, а тому й центр не завжди єдиний у мегаполісі. Периферія як антитеза центру існує простором профанного та досвіду на межі, тому вирізняється трансгресивними практиками. Водночас відтворено думку, що міська периферія містить креативний потенціал, оскільки формує зразки та ідеї, що потім опрацьовуються у центрі та починають функціонувати як життєво необхідні для людини.

Розгорнуто інші антропокультурні опозиції, пов'язані з центром та периферією, зокрема у модусі сакрального і мирського, буденного і святкового, влади і підданих. Обґрунтовано ідею, що вираженням приватного простору є дім, а також наділення його людськими смислами, а отже, власною суб'єктивністю.

Натомість публічний простір, попри спільність колективного існування, завжди сповнений небезпеки і тривоги, оскільки тут вимір випадковості найбільш сконцентрований. Однак саме публічний простір є безпосереднім втіленням міської культури, бо в ньому програються, апробуються і проектується культурні практики міста. Із накопиченням людей у публічних місцях виникає поняття масовості чи натовпу, що переважно тлумачиться антропологами негативно. Водночас зауважено, що попри негативний вплив масової культури на життя людини, саме вона найбільш помітно відтворює сутність світу міста.

У *підрозділі 2.3 «Темпоральні ритми міста»* розглянуто час міста, зокрема у таких його культурних проявах, як лінійність і циклічність, процесуальність і дискретність. Докладно висвітлено історико-культурну логіку формування лінійного та циклічного образу часу. Вказано, що перехід від однієї темпоральної форми до іншої пов'язаний із глибокими трансформаціями у світогляді людини, її внутрішніми переживаннями й уявленнями. Доведено, що процесуальність формує динаміку, або ритмографію, міста, а дискретність – хронологію подій та історій. Вихідна концепція полягає у тому, що процесуальність і дискретність характеризуються повторювальними ритмами людського буття, які мають дві диспозиції: з одного боку, ритми міста формують монотонність і уніфікацію життя городян, а з іншого – надають йому чіткості завдяки повторювальним ритуалам і практикам, які закладають основу буденності.

Що ж стосується повсякденного часу, то він відіграє ключову конструктивну роль, адже вписує міську культуру у чіткі повторювальні ритми, щоразу витворює комунікативний простір, де здійснюється невидимий обмін знаками та знаннями. Передусім наголошено, що буденний час вирізняється постійною повторювальністю подій, а тому зливається у свідомості в єдиний ритм, розчинений у монотонному міському ландшафті. Саме монотонність асоціюється із буденним часом міста і є його культурним вираженням. Сутність такого вираження у тому, що завдяки повторювальним ритмам місто щоразу окреслює та утверджує внутрішній порядок свого світу, починаючи непомітними фазами і закінчуючи сегментацією між робочим часом та дозвіллям.

Проте для зняття тілесно-духовної напруги місто продукує святковий час, який, на відміну від повсякденного, характеризується високим рівнем емоційності, інтеграції та комунікабельності. Показано, що святковий час постає як форма подолання відчуження і напруги, що виникають у повсякденності. Обидві часові структури існують у діалектичній взаємодії й утворюють внутрішню пульсацію міського життя. Визначено, що повсякденний і святковий час акумулюють та реєструють досвід міста, його видиму і невидиму культурну реальність, у якій доводиться щодня жити городянам.

У *розділі 3 «Світ міста як спосіб організації людського буття»* осмислено людську тілесність та її модуси у місті, а також здійснено філософсько-антропологічний аналіз світогляду городянина у контекстах відкритості людини до світу, характеру переживання міської реальності та необхідності набуття досвіду. Докладно розглянуто міську ідентичність як проект людського буття у світі.

У *підрозділі 3.1 «Людська тілесність як фіксація буття у місті»* сфокусовано увагу на взаємозалежності людського та міського тіла у контексті соціокультурних, історичних і текстуальних чинників. Зокрема, доведено, що під впливом міста природні атрибути тіла не лише модифікуються у культурні, а й витісняються. Виникаючи на перетині природного і соціокультурного, модифікована людська тілесність об'єднує як матеріалізовані, об'єктивовані наслідки цього «перетину», так і ті атрибути, якими сам суб'єкт не володіє. Для опису феномену вплітання біологічного тіла у культурну реальність міста також використовується поняття перформативності, що фіксує процес зміни тілесності в залежності від перебування у тому чи іншому місці. Справляючи тотальний вплив на людське буття, місто адаптує і вписує тіло у систему знаків, кодів і текстів. Відповідно, тіло постає інструментом і способом проявлення внутрішньої органіки міста, його специфічної мови і ціннісно-сислової картини світу.

Доведено, що міське середовище постає не тільки як фізичний субстрат, але й антропологічний, де першочергове значення відіграє тілесність. Згідно з концептом «тілесна мапа» виокремлено тілесні модуси та дискурсивні стратегії пізнання, виняткові інтерпретації і способи розуміння міста, що утворюють шлях формування індивідуально-особистісного світогляду і разом з тим – соціокультурної реальності міста. Проаналізовано модуси людської тілесності у місті, зокрема городянина, фланера, туриста і натовпу.

Вказано, що тіло городянина репрезентує онтологічну належність до світу міста, знання про його структуру та цінності. У бінарній опозиції «свій/чужий» городянин посідає позицію «свого», а турист – «чужого». Водночас тіло туриста – це завжди тіло Іншого у місті, а тому існує пересторога і тривога городян щодо нього. Однак саме туристи оновлюють історико-культурну траєкторію міста, щоразу окреслюють його смислові та символічні межі. Тіло фланера якісно вирізняється у світі міста, оскільки характеризується хаотичним, ірраціональним способом пізнання дійсності, де творчість і блукання є основними культурними практиками. Розглянуто тіло натовпу як винятковий феномен у світі міста, що характеризується розмиванням меж між своїм та чужим, внутрішнім і зовнішнім, а тому постає нічийним життєвим простором. Саме тому тіло натовпу є амбівалентним середовищем культурної реальності, що поєднує і об'єднує спектр відмінних, але й водночас однотипних рухів, шляхів, ідентичностей та стратегій писання міського тексту.

У *підрозділі 3.2 «Формування світогляду людини у місті»* здійснено філософсько-антропологічний аналіз обставин, за яких виникає світогляд людини в урбаністичному світі. Осмислено умову відкритості й амбівалентності переживання світу міста, а також визнано необхідність досвіду міста, який і закладає фундамент для подальшого формування світогляду. У контексті відкритості розглянуто індивідуальний «порив» до світу, модуси діяльності, комунікацію та обмін знанням між людьми. Це у сукупності передбачає усвідомлення міста й самоусвідомлення своєї ідентичності, де вектори відповідальності та вибору виконують функцію духовних орієнтирів у світі міста.

Показано, що переживання існує як амбівалентний процес, поєднуючи у собі раціональне й ірраціональне, закономірне і випадкове, локальне і загальне, відоме і невідоме. Переживання міста відкриває горизонт його світу, даючи змогу побачити просторову та часову цілісність, а також належність до спільного простору людського існування. Визнано, що переживання постає як трансгресивний феномен для людини, оскільки в більшості випадків виникає у критичний момент життя. Однак саме тут ідеться про особисте ставлення до світу міста, оскільки людині доводиться віч-на-віч зустрітися зі світом і його викликами.

Зазначено, що засвоєння досвіду істотно впливає на формування світогляду у місті. Виокремлено діахронний та синхронний способи передачі досвіду, зокрема у контексті традиції та соціальних інститутів. З одного боку, існує чітка ритуалізована форма набуття навичок, а з іншого – горизонт інтерпретації суб'єктом досвіду, що зберігає простір людської свободи та вибору. Додатково проаналізовано культурний зразок як комплекс стереотипних схем поведінки, взаємодій і взаємин між людьми, які ієрархічно структуровані відповідно до потреб індивіда.

У *підрозділі 3.3 «Міська ідентичність як проект людського буття»* розкрито залежність специфіки міської ідентичності від проєктивності людського буття у світі міста. Особливу увагу приділено значенню діяльнісного аспекту міської ідентичності, оскільки саме він вказує не лише на присутність у світі міста, а й на активну участь у розбудові його предметної та духовної реальності. Міську ідентичність характеризує знання культурно-історичних, соціокультурних і, як наслідок, ціннісно-смыслових вимірів світу міста. У цьому сенсі не меншу значущість має й цільова орієнтація, тобто те, який критерій і орієнтир життя обирає індивід, для чого він активізує свої навички, таланти і знання у місті.

Відповідно до цього розглянуто, що міська ідентичність теж не є даністю, так само як і особистість – для вибудовування як першої, так і другої індивід прикладає максимум духовних та тілесних сил. Для індивіда у проєктуванні міської ідентичності знаходиться подвійне завдання: самоосмислення і світоосмислення. Разом з тим доповнено, що процес ідентифікації індивіда із дискурсивними практиками городянина не тільки відбувається внаслідок розгортання тексту міста, але й за умови комунікації із іншими. Тому й процес відчуження та ізоляції людини у місті є загрозливим у контексті проєкції міської ідентичності, що передусім потребує наявності спільного антропологічного життєвого поля для конституювання як буття особистості, так і буття городянина.

У **висновках** підбито підсумки дисертаційного дослідження. У теоретико-методологічній перспективі розглянуто антропологічні моделі міста, а саме соціальну, культурну, історичну й урбаністичну антропологію. Окремо розкрито сутність філософсько-антропологічного аналізу міста і його методологічні засади. В основі цього аналізу інтерпретація просторових та часових структур світу міста і специфіки організації у ньому тілесного та світоглядного виміру людського буття, а також виявлення сутності міської ідентичності.

У дисертаційному дослідженні проаналізовано топографічні і темпоральні структури світу міста, в яких не тільки актуалізуються практики людини, а й

формуються індивідуальні проекти, духовні пориви та переживання. Просторовий аспект світу міста моделює, крім фізичних меж, ще й смислові та метафізичні. Межа відокремлює внутрішній часопростір міста від зовнішнього, будучи рубежем між своїм світом і чужим, означеним і неозначеним буттям.

В аналізі топографічних структур міста розкрито смислове значення центру та периферії, які функціонально доповнюють одне одного. У центрі зосереджуються як сакральні компоненти міської культури, так і профанні, що відтворюють світ міста у своїй замкненості та цілісності. Однак периферія містить творчий потенціал людського буття у місті, продукує зразки й ідеї, що потім будуть опрацьовані в центрі. Така обставина визначає периферію як креативне начало у смисловій сітці міста. У зв'язку з цим окремо осмислено публічний і приватний простір, що утворюють чергову просторову антиномію у світі міста. Доведено, що важливим екзистенціально-антропологічним виміром людського буття у публічному просторі є його переживання, коли приватний простір характеризується проживанням. Попри символічну та семантичну відмінність між публічним і приватним простором, між ними існує діалектична єдність, що окреслює маршрути просторових практик міста.

Показано, що темпоральні структури також формують світ міста, оскільки визначають його динаміку як у внутрішньому антропологічному контексті, так і у зовнішній історико-культурній проекції. Зокрема, розкрито антропологічні виміри повсякденного та святкового часу. Повсякденний час характеризується монотонністю, повторювальністю і чіткою звичаєвою структурою. На противагу йому, святковий час компенсує агресивність міської культури, тому у ньому чітко виражене ігрове начало.

У контексті аналізу світу міста як способу організації людського буття осмислено значення людської тілесності. Виділено характер взаємозв'язків людського і міського тіла, де вихідним є принцип доповнення. Як виявилось, організація світу міста передбачає й те, що людська тілесність є суб'єктом та об'єктом пізнання і водночас постає нічийним, ситуативним простором існування у смисловій взаємодії між індивідом і міською культурою, а тому виражена притаманним лише для міста феноменом – тілом натовпу. Крім того, проаналізовано інші специфічні модуси тіла, а саме городянина, фланера і туриста, які проявляються як форми свого, ситуативного і чужого буття у світі міста.

Висвітлено, що фундаментальною умовою в освоєнні міста людиною є її відкритість до світу. Ця умова передбачає не тільки можливість проявлення індивіда як активного суспільного суб'єкта, а ще і радикальне його перетворення згідно з індивідуальними та культурними проектами. Як наслідок відкритості людини світу міста, відбувається його переживання і засвоєння у формі досвіду. Вказано на істотну ознаку досвіду міста, який, крім послідовних, апробованих в історичній перспективі стратегій засвоєння, містить також вимір інтерпретації, що зберігає вибір і свободу городянина.

Унаслідок «антропологізації» міста і входження до його середовища завдяки традиції та досвіду відбувається формування світогляду, тобто тієї онтологічної основи, завдяки якій суб'єкт проектує свою міську ідентичність. У проектуванні

міської ідентичності важливою є смисловий пласт як традиції міста, так і комунікативних зв'язків між людьми, наявність живого спілкування та обміну знаннями. Отже, смислова «обробка» міста і своєї сутності становить як культурну, так й онтологічну передумову для формування ідентичності.

Таким чином, філософсько-антропологічний аналіз людського буття у світі міста передбачає перспективу розуміння не лише життя городянина, а й специфіки організації культури. Завдяки існуванню міста як сукупності ціннісно-смислових і діяльнісно-творчих процесів між людьми міська культура постає у формі монолітного світу, де індивід намагається віднайти своє місце існування і, врешті, самого себе.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. *Карповець М. В.* Категорія метафізичного хронотопу в осмисленні міста як культурного феномену [Текст] / М. В. Карповець // Дні науки філософського факультету – 2008 : Міжнародна наукова конференція (Київ, 16–17 квітня 2008 р.) : матеріали доповідей та виступів. – К. : Видавничий поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – Ч. 4. – С. 76–77 (0,1 др. арк.).
2. *Карповець М. В.* Осмислення соціального конфлікту через категорію «часо-простір» у місті [Текст] / М. В. Карповець // «Конфлікт і примирення крізь призму віри» (Львів, 16–18 березня 2008 р.) : матеріали міжнародної наукової конференції. – Львів : Вид-во «УКУ», 2009. – С. 52–55.
3. *Карповець М. В.* Міське середовище як результат інтерпретацій суб'єктом феноменів культури [Текст] / М. В. Карповець // «Екологія простору культури. Проблеми та рішення» (Київ, 5–6 червня 2009 р.) : матеріали міжнародної наукової конференції. – К. : Асоціація «Новий Акрополь», 2009. – Ч. 1. – С. 3–6 (0,2 др. арк.).
4. *Карповець М. В.* Світ міста як особлива людська реальність [Текст] / М. В. Карповець / «Традиція і культура – Людина і всесвіт. Всеєдність буття» : VII Міжнародна наукова конференція (Київ, 18–19 грудня 2009 р.) : матеріали міжнародної наукової конференції. – К. : Асоціація «Новий Акрополь», 2009. – Ч. 3. – С. 16–17 (0,1 др. арк.).
5. *Карповець М. В.* Смислове обрамлення світу міста [Текст] / М. В. Карповець // Дні науки філософського факультету – 2009 : Міжнародна наукова конференція (Київ, 21–22 квітня 2009 р.) : матеріали доповідей та виступів. – К. : Видавничий поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – Ч. 3. – С. 98–101 (0,2 др. арк.).
6. *Карповець М. В.* Філософсько-антропологічне осмислення міста як світу людського буття [Текст] / М. В. Карповець // Наукові записки НаУОА. Серія «Філософія». – 2010. – Вип. 6. – С. 28–38 (0,5 др. арк.).
7. *Карповець М. В.* Людське буття в культурно-історичному просторі міста [Текст] / М. В. Карповець // Наукові записки НаУОА. Серія

- «Філософія». – 2010. – Вип. 7. – С. 248–256 (0,5 др. арк.).
8. *Карповець М. В.* Антропологічні особливості переживання часу в світі міста [Текст] / М. В. Карповець // Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. – 2011. – Т. 115. – С. 8–12 (0,7 др. арк.).
 9. *Карповець М. В.* Діалектика публічного і приватного простору людського буття у світі міста [Текст] / М. В. Карповець // Вісник Черкаського університету. Серія «Філософія». – 2011. – Вип. 200. – С. 52–59 (0,7 др. арк.).
 10. *Карповець М. В.* Людське тіло як онтологічно-культурний феномен у світі міста [Текст] / М. В. Карповець // Наукові записки НаУОА. Серія «Філософія». – 2011. – Вип. 9. – С. 192–203 (0,6 др. арк.).
 11. *Карповець М. В.* Час міської культури як спосіб репрезентації людського буття [Текст] / М. В. Карповець // Час у дзеркалі науки : І Міжнародна наукова міждисциплінарна конференція (Київ, 19 березня 2011 р.) : матеріали виступів. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – С. 22–25 (0,2 др. арк.).
 12. *Карповець М. В.* Амбівалентність людського переживання у світі міста [Текст] / М. В. Карповець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Філософські науки». – 2012. – № 723. – С. 30–34 (0,5 др. арк.).
 13. *Карповець М. В.* Міська ідентичність як відкритий проект людського буття [Текст] / М. В. Карповець // Гуманітарний часопис Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». – 2012. – № 2 (31). – С. 20–28 (0,5 др. арк.).

АНОТАЦІЯ

Карповець М. В. Місто як світ людського буття: філософсько-антропологічний аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОНмолодьспорту України. – Київ, 2012.

У дисертації здійснено філософсько-антропологічний аналіз міста як світу людського буття. Розкрито специфіку топографічних і темпоральних структур, у межах яких актуалізуються практики людини. Докладно висвітлено діалектику людського і міського тіла, де принцип доповнення відіграє ключову соціокультурну роль. Одночасно проаналізовано феномен людської тілесності в умовах міста через розрізнення таких модусів, як тіло городянина, фланера, туриста і натовпу. Особливу увагу приділено феномену повсякденності міста, яка функціонує як невидимий простір людського буття в місті, проте одночасно є вихідною середовищем генерування міського поведінки і, як наслідок, городянина. Розглянуто культурні особливості формування світогляду у контексті відкритості людини світу

міста, індивідуального переживання і набуття досвіду. Встановлено, що феномен міської ідентичності є проектом людського буття, в основі якого перебуває формування образу городянина і водночас організація світу міста.

Ключові слова: світ міста, час і простір міста, організація культури, тіло міста, людська тілесність, повсякденність міста, міські практики, досвід міста, культурний смисл, міська ідентичність.

АННОТАЦИЯ

Карповец М. В. Город как мир человеческого бытия: философско-антропологический анализ. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата философских наук по специальности 09.00.04 – философская антропология, философия культуры. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, МОНмолодьспорта Украины. – Киев, 2012.

В диссертации осуществлен философско-антропологический анализ города как мира человеческого бытия. Раскрыта специфика топографических и темпоральных структур, в рамках которых актуализируются практики человека. Освещены характерные человеческие формы жизни в публичном и частном пространстве города, а также осмысленна взаимосвязь центра и периферии как генераторов культурных смыслов. Одновременно рассмотрена специфика организации человеческого бытия во времени города, в частности в его линейном и циклическом, процессуальном и дискретном проявлениях. В последнем случае речь идет о важном проявлении мира города через ритмографию и хронологию событий как обыденного, так и праздничного измерения. Особое внимание уделено феномену повседневности города, которая функционирует как невидимое пространство человеческого бытия в городе, однако одновременно является исходной средой генерирования городского поведения и, как следствие, горожанина.

Раскрыта диалектика человеческого и городского тела, где принцип дополнения исполняет ключевую социокультурную роль. Оказывая тотальное влияние на человеческое бытие, город адаптирует и вписывает тело в систему знаков, кодов и текстов. Одновременно проанализирован феномен человеческой телесности в условиях города через различение таких модусов, как тело горожанина, фланера, туриста и толпы. Горожанин представляет онтологическую принадлежность к миру города, знаниям о его традиции и ценности. Тело туриста выполняет функцию обновления смысловых и символических границ города, а тело фланера проверяет эти границы на целесообразность. Соответственно, наиболее репрезентативным для города есть тело толпы – бесформенное и анонимное тело, но и одновременно ничейное пространство жизненного мира, где возможны любые индивидуально-личностные стратегии.

Рассмотрены культурные особенности формирования мировоззрения в контексте открытости человека к миру города, индивидуального переживания и

приобретения опыта. Открытость предполагает целеполагание в мире города, когда переживания города открывают горизонт его мира, позволяя увидеть пространственную и временную целостность, а также принадлежность к общему модусу человеческого существования.

Вследствие этого образуется опыт, что является предпосылкой к конструированию городской идентичности. Выделены диахронный и синхронный способы передачи опыта в контексте традиции и социальных институтов, а также отмечено важность интерпретации опыта индивидом. Следовательно, процесс формирования городской идентичности является неизбежным этапом в философско-антропологическом анализе комплекса взаимосвязей между человеком и городом. Здесь особый акцент сделан на личностный аспект процесса идентификации, который имеет довольно противоречивое выражение в городе. С одной стороны, человек выстраивает свою самость в городе, а с другой – создает коллективно идентичность самого города, где индивидуальный способ бытия нивелируется социокультурными программами. Несмотря на это, показано, что городская идентичность всегда предстает проектом человеческого бытия для индивида, в основе которого процессы выделения и тождества, создания и чтения текстов города, коммуникативные и интегративные акты играют ключевую роль в установлении собственной самости.

Диссертация может рассматриваться как философско-антропологическое исследование комплекса отношений между человеком и городом, где понятие мира является важнейшим теоретико-методологическим условием для постижения структурной и одновременно смысловой организации урбанистической среды. Как следствие, методологические процедуры и предлагаемые концепты относятся как к определенным философским проблемам города, так и в целом к антропологическому дискурсу.

Ключевые слова: мир города, время и пространство города, организация культуры, тело города, человеческая телесность, повседневность города, городские практики, опит города, культурный смысл, городская идентичность.

ANNOTATION

Karpovets M. V. City as a World of Human Existence: the Philosophical and Anthropological Analysis. – Manuscript. – Dissertation paper for candidate's degree in the speciality 09.00.04 – philosophical anthropology, philosophy of culture. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine. – Kyiv, 2012.

The dissertation paper presents a philosophical and anthropological analysis of the city as a world of human existence. It reveals cultural and ontological features of space and time in which human practices are actualized. The research shows in detail the dialectics of a human body and the city, where the principle of complement plays a sociocultural role. At the same time, the phenomenon of human corporeality in the urban environment is analyzed. Namely, such modes as the body of a citizen, a flaneur, a tourist

and a crowd were determined. Particular attention is paid to the phenomenon of everyday life in the city, which not only acts as an invisible space of human existence, but also takes place as an special environment of generating the urban behavior and, as a result, the model of a city dweller. The cultural peculiarities of the world-view were considered in the context of human openness to the world, urban anxiety and experience of the city. The study argues that the phenomenon of urban identity is a project of human existence, which is based on the image of the urban dweller while the organization of the city world.

Keywords: urban world, space and time of a city, organization of culture, body of the city, the human corporeality, everyday city life, urban practices, experience of the city, cultural sense, the urban identity.